

משך

לך יך

חכמה

אברהם יכלה לראות אף בחו"ל. ולכן אמר על כן קרא לבאר באר לחי רואי. שהואיל שהיה על המעין מקום טהור לכן זכתה אף בחו"ל וכמו שאמרו שם אעפ"י כן לא נדבר אהו אלא על המים והבאר גרם לזה ודו"ק.

והיי תמים במלות מילה שכ"ז שהעלה כך אתה בעל מוס לפני רש"י. ולפי זה למדנו מזה דכמו דבעל מוס מחלל עבודה כן ערל בעל מוס הוי. ומחלל עבודה וגם בצמה פסול בעל מוס להקריבו וזה נכון ורצ חסדא אמר זבחים כ"א דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו כו' שמפרש שזה קאי על שלא יסתכל באילטגנינות שלו כדפרשו בסוף פי"ג דגדרים ועיי' רמב"ן ודו"ק היטב ורבינו בהל' ביהת מקדש כתב דהוא כזר ולפי"ז היה ל"ל כשר בצמה.

ויפיר אברהם על פניו. ממורא השכינה שער שלא מל לא היה זו כח לעמוד ורוה"ק נלבת עליו. רש"י בשם חז"ל. ופירושו על דרך מה דאיתא במסכת יבמות דערל אסור לאכול ולסוך בתרומה רק שלא בזמנה קודם ח' אינה ערלה בן פשיטא לירושלמי וכן פסק רבינו הרמב"ם. ודוקא קודם שמונה דלא הוה כיוולא זו בר מילה בשום מקום אבל בל"ז אף עומטוס שאינו מחוייב ליקרע ולימול מקרי ערל עיי"ש בתוס' דף ע'. ולכן קודם הוזכר לוי השם למול אלל שום נברא לא היתה מאוסה הערלה והיה עומד ושכינה עומד עליו אבל כיון שאמר לו היה תמים ואתנה בריתי כו' ונלטוה לימול שוב הוה ערלה ומעכבא ומאוסה הערלה ומש"ה יפול על פניו וזה נכון ודו"ק: **והיית** לאב המון גויים יתכן כי אברהם מסר נפשו באור כשדים ונחשב כמותא עבור פרוסוס דיעותיו בכפירה צע"ז ובטול האלילים. אמנם לא היה יכול להוכיח לבאי עולם מה שנתאמת אללו שהי"ת משגיח בפרטיות ומתראה לבחיריו בשפע נבואה פרטית להשגיח בפרט וללוות האדם על מלה פרטית חוקיית לכן במלות מילה שכל נפשות כל צ"צ וכפש עלמו הראה שמאומת אללו בלא פקפוק הנבואה וההשגחה האלקית בפרט לכן אמר כי עכשיו עיי' המולו את עלמו וכניו יהיה לאב המון גויים שיתאמת שיטתו באלקות לכל היודעים שמו שכלא שום פקפוק הוא עושה ויהיה לרבי. [וזה מורה שם אב כמו אב לפרעה] להמון גויים. ומפני זה הטעם עשה משתה גדול ביום הגמל שיראו שכל בן זקונים הגולד ע"ד פלא בטח אין לו שום ספק בשיטתו ונבואתו מהשי"ת ודו"ק **והקימותי** כו' ולזרעך אחריו מאי קא מזהיר דלא תנסוב נכרית ושפחה דלא ליזול

זרעך בתרה וביזחק לא נאמר אחריו משום דאברהם לוח שלא ליקח אשה ליקח מזנות הכנעני וביעקב נאמר ולזרעך אחריו צפ' וישלח משום דליחק לוחו שלא לישא מזנות הכנעני היה מקום לאמור שזה מפני שרצקה אמרה קלתי בחיי אם לקח יעקב כו' למה לי חיים אולם אחרי מות רצקה אין קפידא וכאן כבר מתה רצקה קודם בואו לאזיו לכן אחר דלא לנסוב כנענית ושפחה רק שיהיו זרעו מיוחסים אחריו ויעוי' פכחים סוף אלו עוברין אפשר אברהם הזהיר את ילחק כו' כו' ודו"ק.

והקימותי את בריתי כו' את ארץ מגורך ארץ מגורך ארץ כנען פירוש דהכנעני הי' לו קנין פירות עד דור הרביעי והשם נתן לאברהם הארץ לאחוזת עולם. היינו קנין הגוף. וא"כ לא הי' יכול אברהם לקנות הארץ בחוקה משום דכל מה שמועיל לארץ הוי קנוי להכנעני ובשל כנעני עבד כמו שכתב המשל"מ בשם גדולי הדור צפ"א ממכירה יעו"ש. לכן לוחו הקצ"ה על המילה שהוספת מלה שלא נלטוה נח הוי כנתינת כסף וכמו צפועל ע"ז דף ס"ג וזוה קני ארץ ישראל. לכן ונתתי כו' את ארץ מגורך שאתה גר והוא קנוי לכנען לקנין פירות שיהיה שלך לאחוזת עולם ולכן אמר כאן נתתי לך ולא בשום מקום ומה שנוהו לילך לארץ ישראל לא נחשב כמו כסף שכבר פי' רש"י לך לך להנאתך ולטובתך. **ואתה** את בריתי וכו' לדרתסי. חסר כתיב לרמוז כי דור המדבר אינם נמולים מפני שלא נצבה להם רוח לפוגית כדאמר יבמות פרק הערלי וכוזה דרשו רז"ל גבי קשת יעו"ש:

המול ימול ביתך ומקנת כספך והיתה בריתי בצערכם כו'. צפרק אין מעמידין דף כ"ז דריש דעו"ג פסול למול וכן מומר לערלות ועיין ירושלמי שבת פרק ר"א דמילה ומדרש רב ור' יהודה מכשיר מילת עו"ג דלא דריש דף קרא. ונראה לדעתי כי יש בזה ענין גדול. דהגמרא בשבת פרק ר"א קליה דריש דכבר כתיבא וכן שמונת ימים ימול לכס כ"ז לדרותיכם יליד בית ומקנת כסף. ולמה חזר וכתבו כאן היינו דיש יליד בית ומקנת כסף שנימול לאחד ושם קאמר דאם לקח שפחה ועוברה וילדה אם הטבילה קודם לידה זהו מקנת כסף שנימול לשמונה ואם הטבילה אחר לידה זהו שנימול לאחד. וכן ביליד בית כשקנה שפחה ונתעברה אללו ג"כ עיין שם לת"ק כדאית ליה ולר' חמא כדאית ליה בלקח שפחה ע"מ שלא להטבילה. א"כ הא דנימול ליום אחד מקנת כסף ויליד בית מיירי שגולד כשהשפחה לא טבלה וא"כ להיטו

קצו

בראשית ט נח

אונקלוס

יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אֹת־הַבְּרִית

אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין

כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אֵתְכֶם לְדֹרֹת

עוֹלָם: יב אֶת-קִשְׁתִּי נֹתַתִּי בְּעֵנָן

וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין

הָאָרֶץ: יד וְהָיָה בְּעֵנֵי עָנָן עַל-

לְחַבְלָא אֲרַעָא: יב וַאֲמַר
יִי דָא אַתְּ קָיָם דִּי אֲנָא
יְהִיב בֵּין מִימְרֵי וּבִינִיכֹן
וּבֵין כָּל נֶפְשָׁא חַיָּתָא דִּי
עִמְכֹן לְדִרְי עֲלֻמָּא: יב יִת
קִשְׁתִּי יְהִיבִית בְּעֵנָא וְתִהִי
לְאוֹת קָיָם בֵּין מִימְרֵי וּבֵין
אֲרַעָא: יד וְיִהִי בְּעֵנֹתַי
עֲנָא עַל אֲרַעָא וְתִתְחַזִּי
קִשְׁתָּא בְּעֵנָא: טו וְדִכְרִנָּא

הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקֶּשֶׁת בְּעֵנָן: טו וְזָכַרְתִּי אֶת-

שפתי חכמים

ר נראה לי דכך פירושו לדרת עולם את קשתי נתתי בענן. ורצה לומר בזמן שהדורות חסרים שהם רשעים צריכין לאות הקשת, ובזמן שהדורות מלאים שהן צדיקים אין צריכין לאות הקשת וק"ל, והרא"ם כתב דהכי פירושו הואיל וכתוב לדרת חסר, קרינן לדרת בקמ"ץ תחת הרלי"ת ופת"ח תחת הרי"ש לשון דירה, ורצה לומר לכל משפחה ומשפחה הדרים בעולם את קשתי נתתי בענן, ואפקיה בלשון יחיד לומר שיש דורות וכו', ומהרש"ל פירש אילו נכתב לדורות מלא הוה אמינא כל הדורות לעולמי עד הוצרכו לאות, אבל עכשיו שכתוב לדרת חסר לדרת שהם לעולם הזה הם צריכים לאות אבל לדורות שהם לעולם הבא הדרים בעולם, אין צריכים לאות: ש פירוש דהאי בענני ענן לאו עננים ממש קאמר, אלא כלומר אם יהיו ראויים למבול ותעלה במחשבה לפני להביא חשך ואכדון בעולם, ונראתה וגו' ולא יהיה עוד וגו', אבל אי פירש עננים ממש למה אמר ולא יהיה עוד המים למבול, וכי בשביל שיהיה עננים על הארץ ראויים הם למבול, (מהרמ"ט), נראה לי דיוקו דרש"י הוא מדכתיב ענן על הארץ שיחס הענן אל הארץ, וכי מה שייכות יש לענן אל הארץ, הוה ליה

רש"י

והולך: (יב) לדרת עולם. נכתב חסר שיש דורות שלא הולכו לאות ר לפי שנדיקים גמורים היו כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (נ"ח): (יד) בענני ענן. כשתעלה במחשבה לפני להביא ש חשך ואכדון לעולם:

רמב"ן

יב. זאת אות הברית אשר אני נותן. המשמע מן האות הזה שלא היה קשת בענן ממעשה בראשית, ועתה ברא ה' חדשה לעשות קשת בשמים ביום ענן. ואמרו בטעם האות הזה, כי הקשת לא עשאו שיהיו רגליו למעלה שיראה כאלו מן השמים מורים בו, וישלח חציו ויפיצם בארץ (תהלים יח טו), אבל עשאו בהפך מזה להראות שלא יורו בו מן השמים, וכן דרך הנלחמים להפוך אותו בידם ככה כאשר יקראו לשלום למי שכנגדם. ועוד שאין לקשת יתר לכונן חצים עליו:

אבן עזרא

(יב) אות. זכר ונקבה: (יג) את קשתי. הנה נחתי עמה קשת בענן. ואין פירושו כאלו אמר הגאון כי נחמלה היטה: (יד) בענני ענן. קל הנו"ן הראשון והיו ראוי להדגש צעזעור שהוא מהצנין הכנז כמו צדכרי אמן: ונראתה הקשת. אילו היינו מאמינים צדכרי חכמי יון שמלטה השמש חולד הקשת. יש לומר כי השם חוק אור השמש אמר המנול והיא דרך נכונה למצין:

ואנחנו על כרחנו נאמין לדברי היונים שמלטה השמש באויר הלח יהיה הקשת בתולדה, כי בכלי מים לפני השמש יראה כמראה הקשת, וכאשר נסתכל עוד בלשון הכתוב נבין כן, כי אמר את קשתי "נתתי" בענן, ולא אמר "אני נותן" בענן, כאשר אמר זאת אות הברית אשר "אני נותן". ומלת קשתי מורה שהיתה לו הקשת תחלה. ולכן נפרש הכתוב, הקשת אשר נתתי בענן מיום הבריאה תהיה מן היום הזה והלאה לאות ברית ביני וביניכם, שכל זמן שארננה אזכיר כי ברית שלום ביני וביניכם:

ואם תבקש מה טעם בקשת להיות אות, הנה הוא כטעם עד הגל הזה ועדה המצבה (להלן לא נב). וכן כי את

אבי עזר

(יב) אות זכר ונקבה וכו'. כמו זה לך האות. והרבי אמות. וטעות נפי המון לומר אמות כי מן רבו אמות הנפרד אמה מרצנות קודש. ולא כן דעת הרב צעל לוח ארש: